הלכה והשקפה צו באשיינען דעם

שבת טיש

= ליל שבת קודש =

שאלה: איך בין געזעסן ביי א מסיבה, און איינער האט זיך אנגערופן: "דו מיינסט אז היינט איז דא אסאך מחלוקת און פאליטיק? דו ווייסט וואס ס'איז געווען אמאל... און ער האט אנגעהויבן דערציילן היסטאריע פון דער אלטער היים. ס'האט זיך געגאסן... און דער עולם האט צוגעהערט מיט נייגער. ער האט טאקע נישט גערעדט פון קיין יחידים, אבער ער האט געזאגט 'דער מקום און יענער מקום האבן זיך געריסן ביי די קעפ...'

וויל איך וויסן, צי דאס גייט אריין אין לשון הרע, אדער וויבאלד, סיי ער רעדט פון אלטע זאכן, און אויך האט מען גארנישט געזאגט בפרטיות קיינע נעמען, נאר כלליות'דיג, אז דער חסידות האט געטון כך וכך, און יענער האט געטון אזוי, איז עס מותר, אדער ס'איז אסור אלס לשון הרע?

תשובת הרב שליט"א: ווען עס קומט צו דער ענין פון לשון הרע אויף אלטע מעשיות זענען דא עטליכע נקודות: דאס איז זיכער, אז ווען די כוונה איז 'שלא תמות כדרך שמת פלוני', זעט מען אז די תורה הקדושה האט ארויסגעשריבן 'אחרי מות שני בני אהרן'. רש"י איז מסביר פארוואס ס'האט אויסגעפעלט צו זאגן דעם נאמען, ווייל אזוי כאפט עס דער מענטש קלארער, און מ'לערנט זיך דער מוסר השכל. און ממילא אויב דער כוונה איז ווייל מ'וויל מוסר זאגן און מעורר זיין אנדערע, איז עס לתועלת און ס'איז מותר. אבער אויב מ'וויל סתם פלאטעזירן, און די כוונה איז גארנישט לתועלת, איז עס זיכער נישט קיינע דיבורים וואס ברענגען א נחת רוח למעלה.

דער חלק השאלה, אז עס איז נישט אויף קיין יחיד, נאר אויף א ציבור, און מ'זאגט נישט קלאר קיינע נעמען, שטייט אין חפץ חיים (כלל י, סעיף יב), אז אזא סארט לשון הרע איז נאך אסאך ערגער, ווייל רעדן אויף א רבים איז אסאך הארבער, אפילו מ'זאגט נישט קיין נעמען פון יחידים. ווייל א יחיד קען מען פראבירן איבערצובעטן, אבער א רבים איז כמעט אוממעגליך. און דער חלק השאלה אז ס'איז אלטע מעשיות, איז בכלל נישט קיין נפקא מינה, ס'איז דער זעלבער איסור. דעריבער שומר נפשו ירחק מזה.

= יום שבת קודש =

די וועלט דערציילט אז א איד איז געשטאנען אויפ'ן גאס און איינער וואס האט א לענדסקעיפינג קא. (צו האלטן שיין די גראז אוןביימער) קומט צו און פרעגט אויב ער קען בארגן זיין טעלעפאן. ער האט אים גערן געבארגט און ער הערט ווי ער רופט אן איינעם און זאגט: "העלאו, איך טו אין לענדסקעיפינג, איך וויל וויסן צי איר וואלט מיר געוואלט אננעמען".

לויט ווי ס'האט זיך געהערט איז יענער נישט געווען אינטערעסירט. ער לייגט אראפ און רופט א צווייטן: "א גוטן, איך האב א לענדסקעיפינג קאמפאני, און איך טויג, אפשר וואלט איר מיר געוואלט ניצן..." ס'האט נישט אויסגעזען אז יענער האט דאס אנגענומען. אזוי האט ער געמאכט איין טעלעפאן קאל נאכ'ן צווייטן, און קיינער האט אים נישט אנגענומען?...

דער איד, צוזעענדיג ווי א איד דארף פרנסה, האט ער רחמנות באקומען אויף אים, איז ער צוגעגאנגען און געפרעגט: "איר טוט אין לענדסקעיפינג? אפשר קען איך דיר נעמען דא פארנט פון מיין געשעפט שיין צו מאכן די גראז?"

"אנטשולדיגט", זאגט ער, "אבער איך בין מורא'דיג פארנומען..."

"פארנומען?" פרעגט ער אים, "זיי נישט ברוגז, אבער כ'האב זיך אונטערגעהערט ווי דו זוכסט ארבעט?"....

"נע", זאגט ער, "איך בין ב"ה זייער פארנומען, און כ'האב זייער צופרידענע קאסטומערס, נאר כ'הער קיינמאל נישט צוריק קיין גוט ווארט פון זיי, האב איך מחליט געווען אז איך וועל רופן מיינע קאסטומערס און פרעגן צי זיי ווילן ניצן א נייער קאמפאני, און אלע זאגן אז זיי זענען זייער צופרידן פון די קאמפאני וועם זיי נוצן יעצט, און אזוי קומט מיר אויס צו הערן אז זיי האבן הנאה פון מיין ארבעט!" דער מציאות איז, אז יעדער דארף א גוט ווארט, און ס'איז ממש א שאד נישט צו זאגן א גוט ווארט פאר א צווייטן.

= ליל שבת =

שאלה: מעג מען אין שבת נוצן זייף צו אפוואשן די הענט?

תשובה: לכתחילה נוצט מען נישט שבת זייף בכלל. אויב עס איז דא א צורך, למשל די הענט האט א געררוך וואס עס גייט נישט אראפ וכדומה, קען מען עס אויסמישן מיט וואסער אז עס זאל ווערן אינגאנצן רינעדיג, אז עס זאל פארלירן די געדעכטקייט וואס עס איז דא געווענליך ביי רינעדיגע זייף, און אזוי קען מען עס נוצן.

= יום שבת =

שאלה: אייער וואס ווערט געקאכט אין דער טשאלנט, מעג מען דאס אפשיילן אונטער קאלט וואסער, אדער עס איז א שאלה פון בישול אויף די סינק וואסער, וויבאלד די אייער קומט ארויס פון א כלי ראשון?

תשובה: מען מעג מיט צוויי תנאים, איינס, עס זאל זיין א שטראם פון וואסער, צווייטנס, די וואסער זאל גלייך אפרינען, וואס דערפאר זאל מען נישט האלטן דעם איי אין א כלי אדער אין דער האנט-פלאך, נאר צווישן די פינגער.

ס'איז דא נאך אן עצה, אז מ'זאל אנפילן א גרויסע טאפ וואסער, און דאס דארט אריינלייגן, וואס אזויפיל קאלט וואסער קען נישט ווערן געקאכט פון דעם איי.

פרישע נייעס

אין די ערשטע יארן ווען פליגערס זענען נאך געווען א חידוש, האט זיך געמאכט אז א פליגער האט געקראכט, און קיין איינער פון די זיבעציג רייזנדע האבן עס נישט איבערגעלעבט ל"ע. די וועלט איז געווען אויפגעשטורעמט מיט די שאקירנדע נייעס.

א איד האט געליינט די נייעס אין א צייטונג, און איז געקומען צום הייליגן חזון איש זצ"ל דערציילן אלע פרטים, און אז נאר צוליב איין שרויף האט א גאנצע פליגער געקראכט. ער האט געוואלט הערן וואס דער גאון בתורה וועט רעאגירן דערויף.

"נישט אזוי דארף מען אפטייטשן די נייעס", האט אים דער חזון איש זצ"ל געזאגט, "מענטשן פאלן און פליגערס פאלן מיט" און מסביר געווען אז דער בורא עולם האט גוזר געווען אויף זיבעציג מענטשן אז זיי זאלן שטארבן אינאיינעם, און דעריבער האט ער זיי צאמגעברענגט אין איין פליגער, און ס'האט פאסירט וואס ס'האט געדארפט פאסירן.

דער חזון איש זצ"ל האט צוגעלייגט, ס'איז געווען איינער וואס עס איז אים געווען באשערט צו לעבן, וועגן דעם האט ער פונקט פארשפעטיגט דעם פליגער, און אנשטאט אים איז געקומען א צווייטער, וואס האט די לעצטע מינוט פארשאפט א זיץ אויף דעם פליגער, ווייל אויף אים איז יא נגזר געווארן אז ער זאל דארט זיין, און זיין פון די געפאלענע רח"ל.

אזא אפטייטש אויף נייעס קען מען נישט האבן ווען מען ליינט צייטונגען אדער מ'איז מקושר צו האטליינס, ווייל די מחשבות ווערן אטאמאטיש פארדרייט פון הערן אזויפיל.

ארייינקומענדיג צו די שבעה פון הרה"ח ר' ישראל בנימין בן ר' חיים בערגער ע"ה, האבן די קינדער דערציילט, אז בערך פופצן יאר צוריק זענען די האטליינס נישט געווען קיין פערטל פון וואס ס'איז היינט, נישט די אדווערטייזמענטס, און אודאי נישט די נייעס און אינטערוויוס, אין יענע תקופה האט זייער טאטע ע"ה אויסגעהערט געוויסע געזונהייט דרשות (רעים מתוקים), און חודש אלול תשע"ד, האט מען דא אינעם גליון ארויסגעברענגט וואס די האטליינס טוען פאר'ן מח פונעם מענטש, און ס'איז כדאי אז אלס אן הכנה צו די הייליגע טעג זאל מען זיך אפהאלטן דערפון, און ביי זייער טאטע ע"ה איז געבליבן א לאנגער חודש אלול, עד יומו האחרון...

מ'וועט דא מעתיק זיין עטליכע שורות פון יענעם גליון: בערך דריי יאר צוריק זענען מיר געזעסן עטליכע יונגעלייט צוזאמען איין דאנערשטאג נאכט, און פארברענגט ביים חברה-צוזאמקום בשבת אחים גם יחד. ווי דער שטייגער פון גוטע פריינד ווען מ'טרעפט זיך, קומט אלעמאל ארויף אין געשפרעך די ענינים העומדים על הפרק. אין יענע טעג האט אמעריקע זיך געגרייט אויפצונעמען א נייעם פרעזידענט. כאטש ס'איז נאך געווען עטליכע חדשים פאר די אפיציעלע וואַלן, דאך איז עס שוין געווען דער טאג-טעגליכער געשפרעך פון קינד און קייט. דער עולם האט געשמועסט פון די קאנדידאטן, מיט זייערע הבטחות און לגיונות וכו'. אזוי איז דער שמועס צווישן אונז יונגעלייט געווארן הייסער און הייסער, יעדער האט ארייינגעזאגט זיין מיינונג.

נאך עטליכע מינוט פון דער הייסער געשפרעך, האט זיך דער עולם געכאפט: וואס גייט דא פאר?!... מ'איז זיך דא צוזאמגעקומען ליל-ששי צו דערוואַרעמען די נשמה און זיך גרייטן צום שב"ק, און דא איז געווארן א שמועס פון שטותים והבלים, און מ'רעדט דא פון אפגעהיטענע יונגעלייט.

דער הויפט שאלה איז געווען, פון וואנעט ווייסט דער עולם אזויפיל דעטאלן, מיר ליינען דאך נישט קיינע צייטונגען, און מיר הערן אוודאי נישט דער טמא'נער כלי, נו, ווער האט דערציילט פאר די בני-תורה און כלי-קודש אזויפיל פרטי פרטים?! ווער?...

דער נאטור פון א מענטש איז, אז ווען מ'לייגט זיך בייינאכט אין בעט, הייבט דער מח אָן איינצו'חזר'ן אלע אינטערעסאנטע ענינים וואס מ'האט געהערט און געזען דורכ'ן טאג. אויב א צוועלף-יעריג יונגל שלאפט איין מיט מחשבות פון שחורים און איטאליענע, אדער אפילו סתם וועלטליכע נייעסלעך, וואס קען מען שוין ערווארטן פון זיין "מודה אני לפניך?!..." ווען א בחור האט ביי מיטאג געהערט א לענגערע סוגיא בענייני דברים של מה בכך, איז כמעט לא ימלט, אז ביים שיעור פשוט וועט זיך אין קאפ איבער'חזר'ן דער זעלבער סוגיא.

די שאלה איז נאך שטערקער, וויאזוי קען א בחור מרגיש זיין א ווארעמקייט אין א שבת, א געפיל צו א "קה אכסוף", א דביקות אין א "נשמת כל חי", ווען פרייטאג נאכמיטאג נאך חצות האט ער זיך גע'טובל'ט א שעה צייט אין דברים שאין בהם ממש?!

וואספארא פנים האט עס, אז דער רגע וואס מ'קומט אהיים פון בית-המדרש, מ'האט זיך קוים געשיידט פונעם הייליגן שבת, און מ'לויפט גלייך הערן פרישע סחורה?!

ס'זענען דא וואס ווילן טענה'ן, אז אידן פלעגן אלעמאל מיטהאלטן די וואַלן פון די וועלט פירער. אפשר גערעכט און אפשר נישט, אבער דאס איז זיכער, אז ס'איז דא א גרויסער חילוק ווער?... וואס?... און בעיקר ווילאנג?...

זאגט אליין, וועלכער ערליכער איד האט זיך נישט געשעמט צו קומען אין ביהמ"ד דערציילן אז כ'האב זיך געזעצט ביים גוי אויפ'ן קאוטש קוקן ווי צוויי פרעזידענט-קאנדידאטן טענה'ן זיך?... אדער ווער האט געפילט באקוועם צו קומען דערציילן ברבים אז ער האט אויסגעהערט שעות אויפן ראדיא שטותים והבלים. און אפילו אויב יא, די חסיד'ישע בחורים און יונגעלייט וואלטן יענעם בכלל נישט גורס געווען. היינט זענען די זאכן נתלבש געווארן אין גאנץ א צווייטער לבוש, ס'איז כשר וישר.

דער אמת איז, אז ס'איז אפשר נישט טריפה, אבער ס'איז בכלל נישט למהדרין מן המהדרין! עס שטימט בכלל נישט מיט די פסוק 'ודברת בם' - ולא בדברים בטלים, עס שטימט בכלל נישט מיט'ן געדאנקען-גאנג פון אן ערליכער חסיד'ישער איד. פארקערט, עס שטאפט אן דער קאפ מיט גוי'אישע השגות און מחשבות. דאס איז קלאר, עס ברענגט נישט קיין קדושת שבת, און נישט א ווארעמקייט צו א יו"ט, עס ברענגט נישט קיין אהבת ה', עס סערווירט אויסדריקליך גארנישט פאר די נשמה!

ס'זענען דא וואס טענה'ן, אז אין די מקומות וואו מ'מעג נישט טראכטן אין לערנען איז עס נישט אזא פראבלעם... אולי איז עס נאך אסאך א גרעסערע, ווייל דער מציאות איז, ווען מ'הייבט אן דאווענען שמו"ע, ס'ווערט שטיל, דעמאלס הייבט דער מח אן מיט חזרה... אָך און וויי אויב בשעת 'מלך עוזר ומושיע', קומט אפיר א שטיקל פונעם אינטערוויו...

א יונגערמאן קומט צו דערציילן א פרישער מופת, ער און זיין בני בית הערן שוין נישט די האטליין פאר די לעצטע פאר יאר, אבער זייער בחור'ל יא. זיי האבן באמת געוואלט ער זאל אויפהערן, אבער מטעם המובן האבן זיי אים נישט געוואלט דירעקט אפהאלטן. די עלטערן האבן אפגעמאכט, אז אנשטאט אים זאגן, וועלן זיי מתפלל זיין צום באשעפער.

איין טאג קומט דער בחור'ל אהיים, און לאזט וויסן פאר די עלטערן אז 'דאס איז עס!' זיין מגי"ש האט געהאלטן א פייערדיגע דרשה דערוועגן, און ער האט מחליט געווען בל"נ מער נישט צו הערן, ער גייט אנהייבן צוביסלעך, קודם נאר ביי נאכטמאל, און דערנאך האפט ער ווייניגער און ווייניגער, וכך הוה. ע"כ הגליון אין יענע תקופה.

ב"ה ס'זענען דא צענדליגער אידן וואס האבן דורכאויס די יארן מחליט געווען "עד כאן", זיי ווייסן אלע וויכטיגע נייעס וואס מ'דארף וויסן, און הערן אינדערצייט דברי חיזוק ואמונה, סיפורי צדיקים וכו', און שלאפן איין פריער און רואיגער. דעריבער, בפרט אין אן עת צרה ליעקב, איז זיכער אז מ'זאל ווייניגער הערן, און מער מתפלל זיין לישועתן של ישראל.

עצה טובה: ס'איז כדאי אנצוהייבן מיט א קבלה אויף א קורצע זמן. דער בעל דבר איז גרינגער מסכים אויף דעם... זאל מען שוין זוכה זיין צו הערן דער קול שופר במהרה בימינו אמן.